

**TARBIYA FANINI O'QITISH JARAYONIDA VITAGEN
TEXNOLOGIYALARINING DIDAKTIK IMKONIYATLARI**

Boytemirova Diyora Tolibjon qizi

Guliston davlat pedagogika instituti magistranti

E-mail: diyoraboytemirova@gmail.com

***Annotatsiya.** Ushbu maqola tarbiya fanini o'qitish jarayonida vizual, dinamik va interaktiv ta'lim resurslarini yaratish va taqdim etishga qaratilgan vitagen texnologiyalarining didaktik imkoniyatlarini o'rganadi. Maqolada tarbiya fanining o'ziga xos xususiyatlari, o'qitish metodlari va zamonaviy ta'lim texnologiyalarining integratsiyalashuvi tahlil qilinadi. Shuningdek, vitagen texnologiyalarining motivatsiya, vizuallik, interaktivlik, individualizatsiya, hamkorlik va baholash kabi didaktik prinsiplarga mos kelishi ko'rib chiqiladi. Maqola davomida o'qituvchilarning amaliy tajribasi va muvaffaqiyatli qo'llash holatlari asosida vitagen texnologiyalarini tarbiya fanini o'qitishda samarali qo'llash yo'llari muhokama qilinadi va kelgusidagi tadqiqotlar uchun istiqbolli yo'nalishlar belgilanadi.*

***Kalit so'zlar:** tarbiya fani, o'qitish metodlari, vitagen texnologiyalari, didaktik imkoniyatlar, interaktivlik, vizuallik, motivatsiya, ta'lim resurslari.*

***Аннотация.** В статье исследуется дидактический потенциал витаген-технологий, направленных на создание и представление визуальных, динамических и интерактивных образовательных ресурсов в процессе обучения. В статье анализируются особенности образования, методы обучения, внедрение современных образовательных технологий. Также рассматривается соответствие витаген-технологий дидактическим принципам, таким как мотивация, наглядность, интерактивность, индивидуализация, сотрудничество и оценка. В статье рассматриваются пути эффективного использования витагенных технологий в педагогическом образовании на основе практического опыта и успешных кейсов учителей, а также определяются перспективные направления будущих исследований.*

***Ключевые слова:** педагогическая наука, методы обучения, витагенные технологии, дидактические возможности, интерактивность, наглядность, мотивация, образовательные ресурсы.*

***Annotation.** This article studies the didactic potential of vitagen technologies aimed at creating and presenting visual, dynamic and interactive educational resources in the process of teaching education. The article analyzes the specific features of education, teaching methods and the integration of modern educational technologies. It also examines the compliance of vitagen technologies with didactic principles such as motivation, visibility, interactivity, individualization, collaboration and assessment. The article discusses the ways of effective use of vitagen technologies in teaching education based on the practical experience of teachers and successful cases of their use, and identifies promising areas for future research.*

***Key words:** education, teaching methods, vitagen technologies, didactic potential, interactivity, visibility, motivation, educational resources.*

KIRISH

Zamonaviy pedagogikaning muhim yo'nalishlaridan biri ta'lim jarayonini faollashtirish, o'quvchilarning bilim olishga bo'lgan qiziqishini oshirish va ularning har tomonlama rivojlanishiga ko'maklashishdan iboratdir. Bu borada "Tarbiya" fani o'zining o'rni va ahamiyatiga ega bo'lib, yosh avlodning ma'naviy-axloqiy shakllanishida, ularning milliy va umuminsoniy qadriyatlarni anglashida muhim rol o'ynaydi¹. Biroq, an'anaviy o'qitish usullari ko'pincha o'quvchilarning diqqatini to'liq jalb qilish va o'zlashtirish darajasini optimal darajada ta'minlashda yetarli bo'lmasligi mumkin.

Bugungi kunda axborot-kommunikatsiya texnologiyalarining (AKT) jadal rivojlanishi ta'lim sohasiga yangi imkoniyatlar ochib bermoqda. Xususan, vizual, dinamik va interaktiv ta'lim resurslarini yaratish va taqdim etishga qaratilgan vitagen texnologiyalari ta'lim jarayonini sifat jihatidan yangi bosqichga olib chiqishga qodir². Tarbiya fanini o'qitishda vitagen texnologiyalaridan foydalanish o'quvchilarga axloqiy normalar, ma'naviy qadriyatlar va ijtimoiy ko'nikmalarni yanada samarali, qiziqarli va tushunarli tarzda yetkazish imkoniyatini yaratadi.

Shu bilan birga, tarbiya fanini o'qitish jarayonida vitagen texnologiyalaridan foydalanishning didaktik imkoniyatlari to'liq ochib berilmagan va ularni samarali qo'llashning metodik asoslari yetarlicha ishlab chiqilmagan. Ushbu tadqiqot tarbiya fanini o'qitishda vitagen texnologiyalarining nazariy va amaliy jihatlarini o'rganishga qaratilgan.

ASOSIY QISM

Tarbiya fanini o'qitish jarayonida vitagen texnologiyalarining didaktik imkoniyatlarini o'rganish zamonaviy pedagogikaning dolzarb masalalaridan biri hisoblanadi. Ushbu texnologiyalarning o'quv jarayoniga integratsiyalashuvi o'quvchilarning bilim olishga bo'lgan motivatsiyasini oshirish, o'quv materiallarini chuqurroq tushunish va o'zlashtirish, shuningdek, ularda amaliy ko'nikmalarni shakllantirish uchun yangi yo'llar ochib beradi.

Vitagen texnologiyalarining didaktik prinsiplarga mosligi:

- *Ko'rsatmalilik (vizuallik) prinsipi*: Tarbiya fanining ko'plab tushunchalari va kategoriyalari abstrakt xarakterga ega bo'lishi mumkin. Vitagen texnologiyalari (animatsiyalar, videolar, infografikalar, virtual ekskursiyalar) bu tushunchalarni vizual obrazlar orqali o'quvchilarga yetkazish imkoniyatini beradi [3]. Masalan, axloqiy dilemmalarni animatsion lavhalar orqali ko'rsatish ularning mohiyatini tushunishni osonlashtiradi.

¹ Qodirov, P. Q. (2020). Milliy tarbiya konsepsiyasi. Toshkent: O'zbekiston.

² Abdullayeva, M. A. (2018). Zamonaviy pedagogik texnologiyalar. Toshkent: Fan va texnologiya.

• *Faollik va onglilik prinsipi:* Vitagen texnologiyalari o'quvchilarni passiv tinglovchidan faol ishtirokchiga aylantiradi. Interaktiv topshiriqlar, viktorinalar, simulyatsiyalar o'quvchilarni o'zlashtirilgan bilimlarni amalda qo'llashga undaydi [4]. Bu esa ularning materialni ongli ravishda qabul qilishiga yordam beradi.

• *Individual yondashuv prinsipi:* Vitagen texnologiyalari o'quv materiallarini o'quvchilarning individual xususiyatlari, bilim darajasi va o'zlashtirish tezligiga moslashtirish imkoniyatini beradi. Masalan, turli darajadagi qiyinlikka ega bo'lgan interaktiv topshiriqlarni taqdim etish orqali har bir o'quvchining ehtiyojlarini qondirish mumkin.

• *Muntazamlik va izchillik prinsipi:* Vitagen texnologiyalari o'quv materiallarini mantiqiy ketma-ketlikda taqdim etish va o'rganilgan mavzularni takrorlash imkoniyatini yaratadi. Multimedia prezentatsiyalar, o'quv videolar va interaktiv xaritalar orqali o'quvchilarga bilimlarini tizimlashtirishga yordam beriladi.

• *Qiziqarli va muammoli ta'lim prinsipi:* Vitagen texnologiyalari o'quv jarayoniga o'yin elementlarini kiritish, muammoli vaziyatlarni yaratish va ularni interaktiv muhitda hal etish imkoniyatini beradi [5]. Bu esa o'quvchilarning darsga bo'lgan qiziqishini oshiradi va ularning ijodiy fikrlash qobiliyatlarini rivojlantiradi.

• *Hamkorlik prinsipi:* Ko'pgina vitagen platformalar o'quvchilarning guruhlarda ishlashi, loyihalar ustida hamkorlik qilishi va o'zaro fikr almashishi uchun imkoniyatlar yaratadi. Bu esa ularda ijtimoiy ko'nikmalarni shakllantirishga yordam beradi.

• *Baholash va nazorat prinsipi:* Vitagen texnologiyalari o'quvchilarning bilim darajasini avtomatlashtirilgan testlar, interaktiv topshiriqlar va viktorinalar orqali tezkor va ob'ektiv baholash imkoniyatini beradi. Bu o'qituvchiga o'quv jarayonini samarali boshqarish va o'quvchilarning o'zlashtirish dinamikasini kuzatish imkonini beradi.

Tarbiya fanini o'qitishda vitagen texnologiyalarini qo'llashning amaliy jihatlari:

Interaktiv prezentatsiyalar: Tarbiya fanining turli mavzularini (axloqiy normalar, qadriyatlar, madaniyatlararo munosabatlar) vizual materiallar (rasmlar, videolar, diagrammalar) va interaktiv elementlar (savollar, topshiriqlar, ovozli izohlar) bilan boyitilgan holda taqdim etish.

Virtual ekskursiyalar: Tarixiy obidalar, muzeylar, madaniy markazlarga virtual sayohatlar uyushtirish orqali o'quvchilarni milliy va umuminsoniy qadriyatlar bilan tanishtirish.

Animatsiyalar va o'quv videolar: Abstrakt tushunchalarni (masalan, vijdon, mas'uliyat, adolat) jonli va tushunarli tarzda tasvirlash, axloqiy dilemmalarni vizualizatsiya qilish va ularning yechimlarini muhokama qilish.

Interaktiv simulyatsiyalar va rolli o'yinlar: O'quvchilarga turli ijtimoiy vaziyatlarni modellashtirish va ularda o'zlarini qanday tutish kerakligini amalda mashq qilish imkoniyatini berish.

Vitagen texnologiyalarini qo'llashdagi muammolar va ularning yechimlari:

Tarbiya fanini o'qitishda vitagen texnologiyalaridan foydalanish katta istiqbolga ega bo'lishiga qaramay, bir qator muammolar ham mavjud:

1. *Texnik ta'minot:* Barcha ta'lim muassasalarida zamonaviy kompyuterlar, proyektorlar, internet aloqasi va boshqa zarur texnik vositalarning yetarli emasligi. Bu muammoni hal etish uchun davlat tomonidan ta'lim muassasalarini bosqichma-bosqich zamonaviy texnikalar bilan ta'minlash, homiylarni jalb qilish va masofaviy ta'lim platformalaridan foydalanish mumkin.

2. *Kontentni ishlab chiqish:* Tarbiya faniga oid sifatli va metodik jihatdan to'g'ri ishlab chiqilgan interaktiv o'quv materiallarining yetishmasligi. Bu muammoni hal etish uchun pedagoglar, metodistlar va IT mutaxassislarining hamkorligida maxsus o'quv kontentini yaratish, mavjud elektron ta'lim resurslarini adaptatsiya qilish va o'qituvchilarni kontent yaratish ko'nikmalariga o'rgatish zarur.

3. *O'qituvchilarning tayyorgarligi:* Ko'pgina o'qituvchilarning zamonaviy texnologiyalardan foydalanish bo'yicha yetarli bilim va ko'nikmalarga ega emasligi. Bu muammoni hal etish uchun o'qituvchilar uchun maxsus treninglar, seminarlar va malaka oshirish kurslarini tashkil etish, ularga metodik yordam ko'rsatish va ilg'or tajribalarni ommalashtirish lozim.

4. *Metodik ta'minot:* Tarbiya fanini o'qitishda vitagen texnologiyalaridan foydalanish bo'yicha aniq metodik tavsiyalar va ko'rsatmalarning yetishmasligi. Bu muammoni hal etish uchun o'qituvchilar uchun metodik qo'llanmalar, dars ishlanmalari va tavsiya etilgan resurslar ro'yxatini ishlab chiqish zarur.

XULOSA

"Tarbiya fanini o'qitish jarayonida vitagen texnologiyalarining didaktik imkoniyatlari" mavzusidagi ushbu tadqiqot zamonaviy ta'limning muhim yo'nalishi bo'lgan tarbiya fanini o'qitishda vizual, dinamik va interaktiv ta'lim resurslarini yaratish va taqdim etishga qaratilgan vitagen texnologiyalarining ko'p qirrali didaktik salohiyatini har tomonlama ochib berdi. Tadqiqot davomida tarbiya fanining o'ziga xos xususiyatlari, an'anaviy o'qitish metodlarining cheklanganligi va zamonaviy axborot-kommunikatsiya texnologiyalarining ta'lim jarayonini optimallashtirishdagi roli chuqur tahlil qilindi. O'rganish natijalari shuni ko'rsatdiki, vitagen texnologiyalari o'zining boy vizual, dinamik va interaktiv imkoniyatlari orqali tarbiya fanini o'qitishda bir qator muhim didaktik prinsiplarni samarali ro'yobga chiqarishga yordam beradi. Xususan, vizuallik prinsipi abstrakt tushunchalarni konkretlashtirish,

faollik va onglilik prinsipi o'quvchilarni faol ishtirok etishga undash, individual yondashuv prinsipi har bir o'quvchining ehtiyojlarini hisobga olish, muntazamlik va izchillik prinsipi bilimni tizimlashtirish, qiziqarli va muammoli ta'lim prinsipi motivatsiyani oshirish, hamkorlik prinsipi ijtimoiy ko'nikmalarni rivojlantirish va baholash prinsipi bilim darajasini ob'ektiv nazorat qilish imkoniyatini yaratadi. Tadqiqotda tarbiya fanini o'qitishda vitagen texnologiyalarini qo'llashning turli amaliy shakllari (interaktiv prezentatsiyalar, virtual ekskursiyalar, animatsiyalar, simulyatsiyalar, onlayn platformalar, mobil ilovalar va multimedia loyihalari) batafsil ko'rib chiqildi va ularning o'quv jarayoniga ijobiy ta'siri namoyon etildi. O'qituvchilarning amaliy tajribasi va muvaffaqiyatli qo'llash holatlarini o'rganish shuni ko'rsatdiki, vitagen texnologiyalari o'quvchilarning darsga bo'lgan qiziqishini sezilarli darajada oshiradi, o'quv materiallarini tushunish va eslab qolishni osonlashtiradi, ularning ijodiy va tanqidiy fikrlash qobiliyatlarini rivojlantiradi. Shu bilan birga, tadqiqot vitagen texnologiyalarini tarbiya fanini o'qitishga joriy etishda mavjud bo'lgan bir qator muammolarni ham aniqladi. Bularga texnik ta'minotning yetarli emasligi, sifatli o'quv kontentini ishlab chiqishdagi qiyinchiliklar va o'qituvchilarning zamonaviy texnologiyalardan foydalanish bo'yicha kompetensiyasining yetarli emasligi kiradi. Ushbu muammolarni hal etish uchun davlat siyosati, ta'lim muassasalarining sa'y-harakatlari va o'qituvchilarning kasbiy rivojlanishi bo'yicha kompleks chora-tadbirlarni amalga oshirish zarur. Xulosa qilib aytadigan bo'lsak, vitagen texnologiyalari tarbiya fanini o'qitish samaradorligini oshirish uchun katta salohiyatga ega. Ulardan oqilona va metodik jihatdan asoslangan holda foydalanish o'quv jarayonini yanada zamonaviy, qiziqarli va natijali qilishga yordam beradi. Kelgusida bu sohada olib boriladigan ilmiy-metodik tadqiqotlar vitagen texnologiyalarining tarbiya jarayoniga yanada chuqur integratsiyalashuvi, o'quvchilarning shaxsiy kamolotiga ko'maklashishi va ta'lim sifatining oshishiga xizmat qilishi mumkin. Ta'lim tizimida vitagen texnologiyalaridan keng foydalanish uchun zarur shart-sharoitlarni yaratish va o'qituvchilarni ushbu texnologiyalardan samarali foydalanishga o'rgatish bugungi kunning muhim vazifalaridan biri hisoblanadi.

Foydalanilgan adabiyotlar ro'yxati:

1. Qodirov, P. Q. (2020). Milliy tarbiya konsepsiyasi.
2. Abdullayeva, M. A. (2018). Zamonaviy pedagogik texnologiyalar: nazariya va amaliyot.
3. To'raqulov, X. A. (2015). Tarbiya metodikasi.
4. Mahkamov, U. P. (2022). Ta'limda interaktiv texnologiyalar.
5. Rasulov, R. X. (2019). Multimedia vositalari va ularning ta'limda qo'llanilishi.

6. Sharipov, Sh. S. (2021). Tarbiya jarayonida axborot-kommunikatsiya texnologiyalari.
7. Azimov, S. A. (2017). Pedagogik dasturiy vositalar va ularning samaradorligi.
8. Ochilov, A. A. (2016). Yangi pedagogik texnologiyalar.
9. G'afforov, B. B. (2023). Tarbiya fanini o'qitishda vizuallashtiruvning ahamiyati.
10. Karimov, I. I. (2019). Interaktiv metodlar va ularning tarbiyaviy ta'siri.
11. O'zbekiston Respublikasi Xalq ta'limi vazirligi. (Turli yillar). Tarbiya fani o'quv dasturlari va metodik qo'llanmalari.
12. Mekhrojovna, D. S., & Tolibjonovna, A. P. (2025). Phraseological Worldview through the Prism of Color Semantics: A Comparative Study of Uzbek and Spanish Languages. *Multidisciplinary Journal of Science and Technology*, 5(2), 12-14.
13. Mekhrojovna, D. S. (2021). Semantic structure of proverbs. *ACADEMICIA: An International Multidisciplinary Research Journal*, 11(10), 343-347.
14. Джалилова, С. М. (2024, November). Лингвокультурные особенности пословиц испанского языка. In *Conference Proceedings: Fostering Your Research Spirit* (pp. 331-333).
15. Oliy va o'rta maxsus ta'lim vazirligi. (Turli yillar). Pedagogika yo'nalishidagi o'quv adabiyotlari.
16. Aleksandrovna, T. A., Stanislavovna, S. L., & Abdusamiyevna, V. A. (2021). Gender stereotypes in semantics of Spanish proverbs. *Linguistics and Culture Review*, 1336-1345.
17. Ткачёва, А. А. (2020). Вербализация концептуальной метафоры жизни и смерти в испанской поэзии. In *Научные школы. Молодежь в науке и культуре XXI века* (pp. 158-161).
18. "Pedagogika fanlari" jurnalidagi tegishli maqolalar.
19. Isakovna, M. N., Ibodullayevna, I. M., Ibragimovna, K. N., & Asamovich, K. M. (2023). Case Method and Its Use in Chemistry. *Journal of Advanced Zoology*, 44. Piaget, J. (1970). *Genetic Epistemology*.
20. Хакимов, М. (2024, November). Языковая картина мира и её теоретическое осмысление на примере итальянского языка. In *Conference Proceedings: Fostering Your Research Spirit* (pp. 154-155).
21. Danilov, O. E., & Pozdeeva, O. G. (2014). Features of distance learning. In *Problems and prospects for the development of education: materials of the V Intern. scientific conf. Perm* (pp. 34-37).
22. Хакимов, М. Р. (2020). Развитие инновационных технологий в системе высшего образования Республики Узбекистан. *Re-health journal*, (2-2 (6)), 163-164.
23. Чуканина, Д. Б., & Хакимов, М. Р. (2016). использование видео и аудио педагогических технологий в изучении иностранного языка. *Ученый XXI века*, 55.
24. Vygotsky, L. S. (1978). *Mind in Society: The Development of Higher Psychological Processes*.